

Grasopbrengst en kwaliteit vooral afhankelijk van bemesting

Grondsoort beïnvloedt prestatie van gras niet

Wie zijn grasland vernieuwt, zoekt gras dat goed presteert op de grondsoort van het bedrijf. Daarnaast moet dit gras passen in het rantsoen van de steeds meer producerende melkkoe.

Gaat dit altijd hand in hand? En welke gronden produceren de beste graskuil? Blgg zet de cijfers voor Veeteelt op een rij.

tekst **Tijmen van Zessen**

Elke veehouder doet zijn best om een graskuil met hoge voederwaarden te maken. De bedrijven op de zand- en kleigronden zijn hierin echter succesvoller dan hun collega's op het veen, blijkt uit cijfers van Blgg (zie figuur 1 t/m 4, pagina 34). Vooral de hoeveelheid energie in het gras is structureel lager op veengrond, gemiddeld zo'n dertig tot veertig vem per kilo droge stof.

'Op veengrond zijn de condities voor Engels raaigras doorgaans minder gunstig. Boeren kunnen later het land op vanwege de lagere draagkracht. Dat betekent een minder optimaal bemestings- en oogstmoment en daardoor lagere voederwaarden. Bovendien is de samenstelling van de grasmat anders. Op veengrond groeit meestal minder Engels raaigras en meer laagwaardig gras als gestreepte witbol', vertelt wetenschappelijk onderzoeker diervoeding Martine Bruinenberg van Blgg. Haar collega Arjan Reijneveld vult aan: 'Boeren op veengrond vernieuwen de grasmat minder intensief, omdat de grond zich minder leent om te ploegen. Sommige graszodes liggen er al dertig jaar of langer.'

De verschillen in voederwaarde worden volgens Blgg meer veroorzaakt door het graslandbeheer dan door de grondsoort. Reijneveld: 'Belangrijk is het om de bemesting af te stemmen op de bodemtoestand. Veengrond heeft een hoge stikstoflevering – een

hoge NLV-klasse – en heeft op jaarbasis minder stikstofbemesting nodig dan zandgrond met een lage NLV-klasse.'

Binnen dezelfde grondsoort is er overigens een behoorlijk verschil in stikstofleverend vermogen, blijkt uit Blgg-cijfers (tabel 1).

Rangorde blijft gelijk

Ook het Instituut voor Landbouw en Visserijonderzoek (ILVO) in België is van mening dat grassoorten en -rassen nauwelijks verschillend presteren op de diverse grondsoorten. 'De rassenvergelijkingen bij de diverse grassoorten worden uitgezaaid op meerdere grondsoorten, maar de rangorde van de rassen blijft in ruime mate dezelfde', vertelt Alex De Vliegheer, graslandonderzoeker voor het ILVO.

De meestvoorkomende gronden in Vlaanderen zijn zand en de zandleemgronden. 'Engels raaigras en timothee hebben op de zandgronden iets meer stress tijdens droge perioden. Daarom zijn er mengsels op de markt met wat veldbeemdgras erin. Deze grasoort heeft dankzij de ondergrondse uitlopers minder last van droogte en houdt de zode wat meer gesloten, maar realiseert wel een lagere opbrengst dan Engels raaigras.'

De Vliegheers Nederlandse collega Jan Visscher van Wageningen UR Livestock Research onderschrijft de bevindingen van het ILVO. 'Als het beheer en het bemestingsniveau vergelijkbaar zijn, zullen grasrassen van Engels raaigras zich niet wezenlijk anders gedragen op ver-

schillende grondsoorten. In de top tien van het rassensortiment zullen de nummer vijf en zes misschien een keer wisselen als gevolg van een andere grond, maar de nummer één en tien niet. Bij grassoorten zijn wel verschillen te verwachten. Kropaar en veldbeemdgras groeien op (droge) zandgrond beter dan op veengrond.'

Knellende mestwetgeving

Voor de bemestingstoestand van de bodem is volgens Visscher van invloed op de opbrengst en kwaliteit van gras. 'Dat geldt voor alle gronden evenzeer. Slechte zandgronden, zoals dertig jaar geleden, zijn er niet meer, omdat droge zandgronden berekend kunnen worden. Vanwege de vruchtbaarheid groeide in het verleden Engels raaigras op kleigrond beter dan op zandgrond. Maar uitgaande van hetzelfde beheer en goede vochtomstandigheden bestaan deze verschillen niet meer.' Goede bemestingsniveaus zorgen er volgens Visscher voor dat goede grassen zich beter handhaven.

Nog strengere normen in de mestwetgeving kunnen het beheer van de goede grassen daarom bemoeilijken. 'Een stikstofgift van 300 kilo inclusief drijfmest op jaarbasis is voor Engels raaigras ongeveer optimaal. Kom je ruim onder de 250 kilo, dan kost dat niet alleen productie, er is ook meer concurrentie van andere grassoorten.' Mogelijke oplossingen zijn het meezaaien van klaver, dat zorgt voor stikstofbinding, en het optimaliseren van het bemestingsmoment. 'Het maximale rendement van de drijfmest heb je wanneer je eind februari, begin maart bemest', weet de graslandonderzoeker.

Late rassen op veengrond

Ook Reijneveld uit zijn zorg omtrent de strengere gebruiksnormen: 'Op zandgronden met een NLV-klasse van 50 is het stikstofadvies 400 kilo per hectare. De gebruiksnorm bij maaien ligt op 320 kilo per hectare, bij weiden op 250 kilo. Daar bemest je dus 80 of 150 kilo per hectare te weinig voor een optimale opbrengst en kwaliteit. Dat is nogal wat.'

Ruwvoerderkundige Jan Hollander van Agrifirm weerspreekt de invloed van het bemestingsregime op de prestatie van grasrassen onderling. 'Een opbrengstwaardering van 109 bij 400 kilo stikstof, is ook 109 bij een bemesting met 200 kilo stikstof. De verhouding blijft hetzelfde.'

Visscher ziet dat anders: 'Bij een groot verschil van 200 om 400 kg zijn er wel degelijk omkeringen. Dit komt doordat productie van grasrassen enerzijds voortkomt uit de genetische aanleg, maar anderzijds ook uit bijvoorbeeld de zedichtheid. Die wordt beïnvloed door standvastigheid, winterschade, optreden van ziekten, enzovoort. Deze aspecten komen bij een flink verschil in bemesting meer of minder naar voren en ver-

anderen daardoor de onderlinge verhoudingen tussen rassen.'

Hollander kan zich niettemin voorstellen dat boeren op veengrond kiezen voor diploïde rassen omdat die een dichte graszode vormen en daarmee het best passen in een intensief beweidingssysteem. Daarnaast hebben laat doorschietende Engels raairassen de voorkeur boven de vroege. 'Veengrond heeft een lagere draagkracht. Het lijkt mij niet praktisch als er begin mei al een zware snede staat die vanwege de slappe ondergrond nog niet gemaaid kan worden.'

Visscher vindt dat veehouders op veengrond scherper moeten letten op de standvastigheid en groei­kracht van rassen. 'Door de concurrentie met minder goede grassoorten als geknikte vossen-

NLV-klasse	aandeel (%)
laag	1
vrij laag	19
goed	37
vrij hoog	25
hoog	18

Tabel 1 – Spreiding in NLV-­klassen van dekzandgronden (bron Blgg)

staart, fiorin en ruwbeemdgras zijn deze eigenschappen van extra betekenis.'

Prima melken op 700 vem

Of deze adviezen van Hollander en Visscher het verschil in voederwaarde tussen de diverse grondsoorten opheffen is de vraag, maar Blgg-onderzoeker Bruinenberg kan de veehouders op veen ge-

Bodemanalyse geeft inzicht in de eigenschappen van de grond

ruststellen. 'Het is mogelijk om maximaal dertig procent van het totale grasaanbod in te vullen met laagwaardige graskuil – zeg maar kuil met circa 700 vem – zonder verlies aan melkproductie. Wel is het noodzakelijk hier hoogwaardiger producten tegenover te zetten, bijvoorbeeld mais of een betere graskuil.'

Zitten de vaak extensieve bedrijven daarop te wachten? Hun graskuilvoorraad is doorgaans behoorlijk. 'Als je daarvoor geen bestemming vindt en het zelf wilt gebruiken, betekent het inderdaad dat je genoeg moet nemen met een lagere melkproductie.'

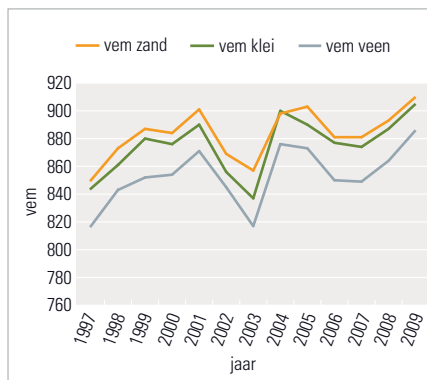
Rietzwenk slecht verteerbaar

Een grassoort of ras zaaien dat zich kan handhaven op de grond is één, of dit gras wel past in het rantsoen van de moderne melkkoer is een ander punt. Gaat dit altijd hand in hand? Volgens het ILVO wel. 'Engels raai-gras is nog altijd het beste gras om melk op te produceren en gedijt op alle grondsoorten het best', zegt De Vliegheer. 'Het heeft een goede combinatie van de gewenste eigenschappen smakelijkheid, verteerbaarheid, zodedichtheid, opbrengst, wintervastheid en is flexibel te gebruiken voor maaien en weiden.'

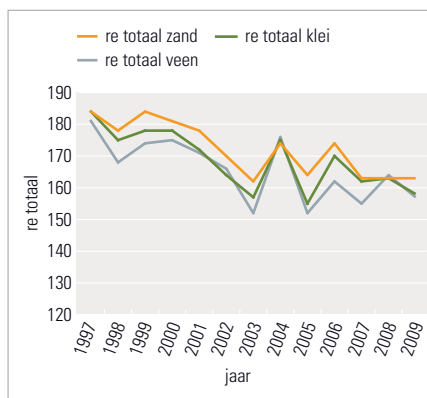
Bij ernstige droogte komt het volgens de onderzoeker voor dat veehouders Engels raai-gras moeten bijzaaien of vlugger vernieuwen dan voorzien. 'Rietzwenkgras is een grassoort die veel beter tegen droogte bestand is. Het is echter nogal wat minder verteerbaar en wordt in verse toestand minder goed opgenomen door de koe. Grasveredelaars zijn volop bezig om deze eigenschappen te verbeteren, met name omdat rietzwenk bekendstaat om zijn goede structuurwaarde en hoge opbrengsten in zowel droge als natte omstandigheden, ook bij een lagere stikstofbemesting.'

Stikstofleverend vermogen

Beide graslandonderzoekers zijn echter van mening dat extra structuur beter en goedkoper verkregen wordt door Engels raai 'een tikkeltje' later te maaien. De Vliegheer: 'De structuurwaarde is vooral afhankelijk van het ruwecelstofgehalte. Bovendien voeren veehouders doorgaans meer producten dan gras alleen. Bijsturen met een andere voedercomponent, zoals stro of hooi, is best haalbaar.' Later maaien voor meer structuur is

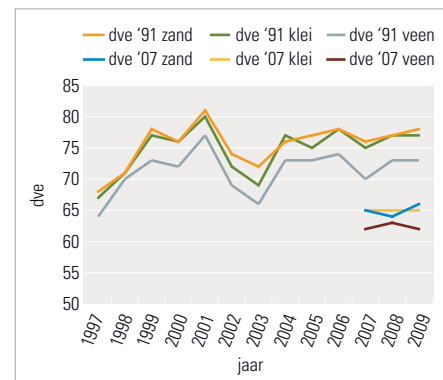

Figuur 1 – Effect van grondsoort op vem (bron: Blgg)

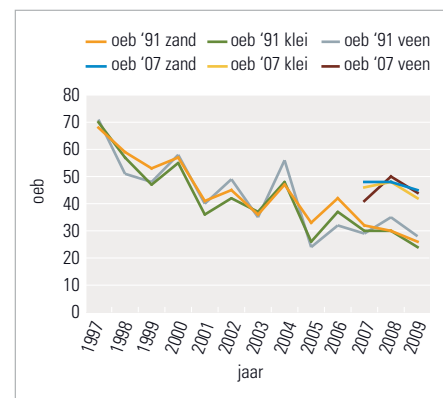

Figuur 3 – Effect van grondsoort op ruw eiwit (bron: Blgg)

volgens Jan Hollander weinig zinvol. 'Engels raai-gras verhoudt niet snel, al laat je het staan tot vier ton drogestofopbrengst. Het betekent tegelijkertijd wel een verdunning van de vem- en ruweiwitwaarden. Wie optimaal eigen structuur wil telen, kan het best enkelvoudig een perceel rietzwenk telen, apart inkullen en later mengen door het rantsoen.' De specialist erkent dat dit arbeidstechnisch niet ideaal is, terwijl ook niet elk bedrijf werkt met een voermengwagen. 'Met name voor extensieve bedrijven die werken met een groot aandeel gras in het rantsoen en minder vaak voer mengen, is het interessant om herinzaai met Hykor te overwegen. Hykor is een grassoort van vijftig procent rietzwenk en vijftig procent Italiaans raai-gras. De genen in deze kruising zijn gunstig gevallen; het combineert de gewenste eigenschappen van elke soort. Praat je echter puur over vem, dan moet je nog steeds voor Engels raai kiezen', zegt Hollander. Geldt dat op elke grondsoort? 'Gronden met een laag stikstofleverend vermogen, bijvoorbeeld zandgronden met een NLV-klasse van 50, kunnen in een extreme situatie voor Engels raai-gras niet meer optimaal zijn. Maar dat ligt dan vooral aan de stikstofnorm van 250 kilo. Bij een maximale drijfmestgift mag een veehou-

Figuur 2 – Effect van grondsoort op dve (bron: Blgg)

Figuur 4 – Effect van grondsoort op oeb (bron: Blgg)

der op deze gronden nog 137 kilo stikstof uit kunstmest aanwenden.' De totale stikstofgift komt dan uit op: 113 (45 procent van 250 kilo stikstof uit drijfmest) + 137 = 250 kilo stikstofbemesting. 'Op deze gronden – in Nederland overigens maar een paar procent – krijgt Engels raai-gras concurrentie van andere grassen. Doorgaans zijn de bemestingsniveaus hoger, waardoor Engels raai-gras zich prima weet te handhaven.'

Rassenlijst raadplegen

Visscher beaamt die conclusie: 'Engels raai-gras is superieur in kwaliteit. Het is de basisgrassoort op elke grond en heeft de beste voederwaarde van alle soorten gras in Nederland en Vlaanderen. Boeren doen er goed aan om de rassenlijst te raadplegen en een ras of in de meeste gevallen een mengsel te kiezen dat past in hun situatie. Wil je inspelen op een strakker bemestingsregime? Ga dan voor de maximale kroonroestresistentie, dan kun je minder stikstof strooien zonder kans op roest. Speelt dat minder nadrukkelijk? Kies dan het mengsel met rassen met de hoogste productie.'

Veehouders kunnen de Nederlandse rassenlijst bestellen via agriboek.nl. De Belgische rassenlijst staat op ilvo.vlaanderen.be.